

•По-четверте, правоохоронна система має складно організований, комплексний характер.

Таким чином, правоохоронна система є сукупністю тісно пов'язаних між собою елементів, які взаємодіють та утворюють певну цілісність, вона базується на відповідних принципах, засадах. Її головними складовими елементами необхідно вважати інституціональну та нормативну підсистеми. Інституціональну підсистему утворюють об'єкти правоохоронного впливу та правоохоронні органи. Нормативна підсистема складається з правових принципів та норм, що здійснюють регулювання відносин між суб'єктами охорони права.

Список використаних джерел

1. Півненко В. П. Правоохоронна система України: визначення і функціонування. *Вісник прокуратури*. 2003. № 2. С. 39-45.
2. Соколенко О. Л. Поняття і структура правоохоронної системи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2013. Вип. 4. С. 91-96.
3. Принципи, мета, завдання, функції правоохоронної системи. URL: http://pidruchniki.com/2008021545047/pravo/printsipi_meta_zavdannya_funktsiyi_p_ravoohoronnoyi_sistemi (дата звернення: 16.11.2019).

Барчук Анастасія Олександрівна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Лапка Оксана Ярославівна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ

Питання правомірної поведінки є надзвичайно актуальною. Адже саме правомірна поведінка є необхідним компонентом багатьох понять сучасної теорії права. В її основі лежить розуміння справедливості і корисності розпоряджень правових норм, відповідальності перед суспільством і державою за вчинки, що є показником соціальної зрілості і юридичної грамотності особи.

Поняття «правомірна поведінка» має цілий ряд відносно самостійних тлумачень, через що неможливо дати йому єдиного визначення, але це не спростовує його фундаментального характеру. Фундаментальність поняття полягає в тому, що за допомогою правомірної поведінки право можна характеризувати як із соціологічної, так і з юридичної, психологічної та аксіологічної сторони [1, с. 131].

Основам теорії правомірної поведінки приділялась певна увага науковцями. Так професор В.М. Кудрявцев визначав правомірну поведінку у самій загальній формі як соціально значущу поведінку індивідуальних чи колективних суб'єктів, підконтрольну їх свідомості і волі, яка передбачена нормами права і спричиняє юридичні наслідки [2, с. 13]. У цьому випадку науковець акцентує увагу на тому, що правомірна поведінка особи залежить від її свідомості та волі. Тобто особа повинна усвідомлювати свої дії і співвідносити їх із встановленими у нормах права правилами поведінки.

О.П. Алейнікова, характеризуючи поняття правомірної поведінки, зазначає, що «це позитивна соціально-значима, яка відповідає вимогам норм права, свідомо-вольова поведінка (дія чи бездіяльність), спрямована на задоволення чи забезпечення задоволення певної соціальної потреби в обсязі, способами та засобами, встановленими чи санкціонованими державою через надання відповідному суб'єкту юридичних прав чи покладання на нього юридичних обов'язків» [3, с. 3 – 12]. Таке розуміння акцентує увагу на тому, що правомірна поведінка виражається у діянні особи з метою задоволення певних її потреб.

Подібної точки зору притримується і О.Ф. Скакун. Науковець наголошує на тому, що правомірна поведінка являє собою соціальну поведінку особи (дія чи бездіяльність) свідомо-вольового характеру, врегульована нормами права, що тягне за собою юридичні наслідки [3, с. 656]. У даному випадку автор, як і більшість науковців, наголошує на тому, що правомірна поведінка полягає у свідомо-вольовому діянні особи, що спричиняє певні юридичні наслідки.

Відповідно до наукової позиції М.І. Козюбри, В.П. Зенина, В.А. Чеховича, правомірна поведінка – це дії особи у сфері правового регулювання суспільних відносин, засновані на свідомому виконанні вимог норм права, яке виражається в їх дотриманні, виконанні та використанні [4, с. 249]. Науковці акцентують увагу на тому, що правомірна поведінка досягається шляхом свідомої дії особи у вигляді дотримання, виконання чи використання вимог норм права.

На думку С.Д. Гусарєва, А.Ю. Олійника та О.Л. Слюсаренко, «правомірна поведінка – це суспільно необхідна, бажана та прийнятна з точки зору інтересів громадянського суспільства поведінка індивідуальних і колективних суб'єктів, яка виявляється у здійсненні норм права, гарантується й охороняється державою» [5, с. 104].

Цікавою є також позиція К.Г. Волинки, який під правомірною поведінкою пропонує розуміти вид правової поведінки, що характеризується соціальною корисністю або допустимістю, відповідає інтересам суспільства і держави та моделям можливої поведінки, зафіксованим в нормах права, має позитивні юридичні наслідки, гарантується з боку держави [6, с. 176].

Вищенаведені та інші погляди науковців щодо сутності категорії «правомірна поведінка» дозволяють виділити наступні її характерні ознаки:

- має свідомо-вольовий характер. Людина обирає варіант своєї поведінки – правомірну чи протиправну. При цьому, людина є вільною у своєму виборі, робить його свідомо відповідно до власних інтересів та потреб. Таким чином у людини формується варіант моделі поведінки;

- є суспільно-корисною. Корисність правомірної поведінки означає

зацікавленість як самої людини так і суспільства в дотриманні встановленого правопорядку;

– відповідає нормам права та морально-етичним вимогам. Людина діє правомірно, якщо її дії співвідносяться з правилами поведінки, що містяться у нормах права. Зміст правомірної поведінки залежить не тільки від того, якою мірою людина дотримується чинних писаних правил, але й неписаних (морально-етичних). Адже вибір її поведінки залежить і від розуміння особою суспільного уявлення про добро і зло, справедливість і обов'язок [1, с. 135];

– виражається у вигляді діяння (дії чи бездіяльності);

– здійснюється у формах реалізації норм права – дотриманні, виконанні, використанні;

– спричиняє юридичні наслідки [7, с. 220];

– забезпечується і охороняється державою. Держава з метою стимулювання правомірної поведінки видає рекомендаційні та заохочувальні норми, а також встановлює дозвільні, зобов'язальні і охоронні норми права.

Аналіз вищезазначених ознак вказує, що правомірна поведінка передбачає здійснення діяння (дію чи бездіяльність) з боку особи, які б відповідали встановленим державою правилам поведінки, що містяться у нормах права. У той же час правомірність поведінки особи залежить і від її особистісних характеристик. Адже вибір її поведінки залежить не тільки до індивідуальних правових знань, але і від рівня її правової культури та свідомості, вольових якостей тощо.

Список використаних джерел

1. Полонка І. Конструктивно-теоретичний розуміння поняття та ознак правомірної поведінки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 131–136.

2. Кудрявцев В. Н. Правовое поведение: норма и патология. М.: Наука, 1982. 288 с.

3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Х.: Консум, 2001. 656 с.

4. Козюбра Н.И. Правовое воспитание и социальная активность населения / Н.И. Козюбра, В.П. Зенин, В.А. Чехович и др.; редкол.: Б.М. Бабий (отв. ред.) и др. – Киев: Наук. думка, 1979. – 327 с.

5. Олійник А.Ю. Теорія держава і права / А.Ю. Олійник, С.Д. Гусарев, О. Л. Слюсаренко. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 174 с.

6. Волинка К.Г. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: МАУП, 2003.

7. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.